3 1761 08098625 0

Malanchuk, Antin
Sichyns'kyi-Potots'kyi

PG
3948
M247S5
1914

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

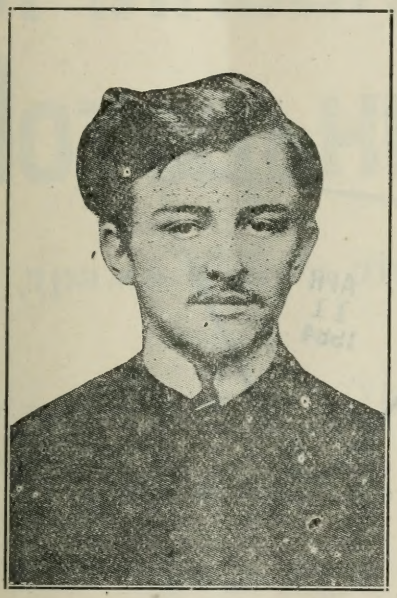

МИРОСЛАВ СІЧИНСЬКИЙ

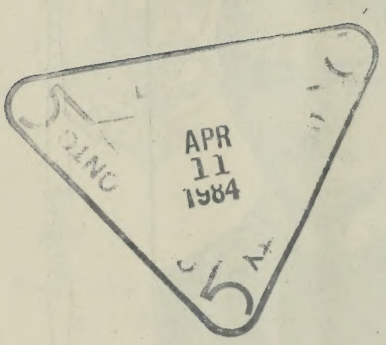
APR
11
1984

Ч. XIX. РІК VI.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
„ГАЙДАМАКИ"

SICHYNS'KYI

Сїчинський Потоцький

драма в 5-ох діях

НАПИСАВ

АНТІН МАЛАНЧУК

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

PG
3948
M247S5
1914

(ПЕРЕДРУК ВЗБОРОНЕНИЙ)

1914.

Накладом і з друкарні Редакції „Гайдамаки",
278 Іст 10 вулиця
НЮ ЙОРК, Н. Й.

ОСОБИ І-ОІ ДІЇ:

Ґраф Андрій Потоцкий,
Староста,
Презес „Ради Народової"
Маршалок,
Секретар,
Возьний.

ДІЯ І.

ЯВА І.

Авдієнцийна саля Намісника. Намісник сидить в фотели коло бюрка і глубоко задумав ся.

ПОТОЦКИЙ. (сам). Так! Здає мі сен іж осьонґнонлем юж то вшистко, о чем юж од так давна маржилем. Тераз єтсен у шчиту своєй потенґі. Владза—неоґравї чона, — в моїх ренках! Єстем панем жицця і смерцї цалеґо люду. Владзи, — ктурон я осьонґненлем — не мял жаден з моїх попшеднїкув!... Так, первши крок зробьони!... Польска наша єшче роздренбйона, але недлуґі юж час, а вшистке чонсткі ей злончон сен разем, одбудуєми на ново давне крулевство, потенжне і родзїна Потоцкіх стане первшон в одбудованем крулевстве... Корона грабйовска здобіла дотонд ме чоло, а рихло корона крулевска, корона,, Круля Польскі" нада родзїне Потоцкіх вшехсьвятовей потенґі, потенґі першеґо моцарства... (переходить ся). Тилько дзяляць острожне і розтропне.

На цесарскім дворже я юж сам справен попровадзен. А тутай до мего уржендованя нє позволєм собє нїкому сєн мешаць. Владза — то я! І та владза мусї за вшелькон цене одповядаць потендзе, можней родзїни Потоцкіх!... Так! А тераз нєзостає нїц, як тилько слова і марженя пшепровадзїць в чин! І як єстем Потоцкі, так слова дотшимам! Вшелькє пшешкоди — желязнон свон ренкон потрафєм усунонць. (сїдає).

ЯВА II.

ВОЗЬНИЙ (входить і подає на тацї візитівки). Ваша Ексцеленцио! В почекальнї єст пан староста Ломнїцкі, пан маршалек Завідомскі і пан презес „Ради Народовей".

ПОТОЦКИЙ. Попросїць тих пануф нєх вейдон.

ВОЗЬНИЙ. (виходить).

ЯВА III.

ПОТОЦКИЙ. Надходзон мі в сам час. Потрафєн і іх уйонць для себє. Леч вє вшистко їх втаємнїчаць—єшче за прендко. Плянув єст дужо. Найґлувнєйши єднак плян, ктури дотичи мнє і родзїни Потоцкіх зостанє пши мнє. А там — зобачими. Корона крулевска вилончнє до мнє належець бендзє.

ЯВА IV.

ВОЗЬНИЙ. (отвпрає двері і впускає всїх трех).

ВСІ. Найнїжще слуґі вашей Ексцеленциї! (кланяють ся).

ПОТОЦКИЙ. (підносячись легко з фотелю, подає їм по черзї кінець пальців руки). Дзень добри, панам. Панове рачон зайонць мейсца. (всї сїдають). Як відзем, то цось бардзо важнеґо спровадза панув до мнє. Цуж там такеґо?

СТАРОСТА. Не добре справи, Ексцеленцио.

ПОТОЦКИЙ. Цуж такеґо? Може бунт, революция в краю?

СТАРОСТА. Так ест, Екселенцио. Правдзїви бунт, правдзїва революція,

ПОТОЦКИЙ. Цекаве! Яж о нїчем дотихчас не слишалем А пшецеж кто як кто, то я первши о тем вєдзіць повінєнем.

СТАРОСТА. Ексцеленцио! Бунт тен, то не хвільови вибух. Датує сен он юж од длужшеґо часу.

ПОТОЦКИЙ. Мяновіце!

СТАРОСТА. З тимі Українцамі юж ради собе даць не можеми.

МАРШАЛОК і ПРЕЗЕС. Правда, правда.

МАРШАЛОК. Та гидра направден зачина подносіць ґловен.

СТАРОСТА. По всях неспокоє, непорозуменя, а вшистко то виходзї з тих чительнь українськіх, Січей та Соколув. Ту конечне тшеба цось зарадзіць.

МАРШАЛОК. Ексцеленцио! Справа нє маловажна. Лєкциважиць єй нє можна. Власьнє пшишлїсьми по то тутай, ажеби цось кольвєк зарадзїць і завчасу урваць ґловен тей гайдамацкей гидже бо іначей екзистенциа наша може дужо поцєрпєць. Тшеба юж раз з нїмі зробіць конєц

ПРЕЗЕС. Доправди, нє вєм юж, цо то хамство хце. Та голота юж навет і в сеймє зачина подносїць ґловен. Правдзїві провоканьці. Нєдлуґо то юж і до обструкції сєн везмон. Юж навет і наше ухвали сон для нїх нїчем. Свят сєн коньчи.

МАРШАЛОК. Так, так, ваша ексцеленцио. Навет юж з ґури ґрожон друґім страйкем. А до теґо і та еміґрація до Прус зачина пшибєраць цо раз вєнкше розмяри. Тераз навет і роботнїка трудно достаць.

ПОТОЦКИЙ. (з ірон. усьмішкою). Алєж панове! Пшецєж то нїц страшнеґо.

ВСІ. Нїц страшнеґо?

ПОТОЦКИЙ. Розумє сєн само пшез сєн. Ктуж ма вшистко в ренках? Ґдзє владза? У коґо? Таж ми мами до розпоржондзеня войско, жандармериєн, полїціен, баґнети, кулє, кримінале! Єдна сальва компанії і нєма вєнцей теґо хамства, В миши дзюри поуцєкайон. А потем спокуй знову на длужши час. Пшецєж ми єстесьми владза! Іх жицє тилько од нас залєжи. І як длуґо я Намєстнікем, обави нєма наймєйшей. Ту. мої панове, тшеба чєґо іннеґо сєн хвицїць. Нє тшеба іх допущаць до шершей осьвяти, нє позваляць ім закладаць Сїчи, Соколи і Просьвіти. То найґлувнєйша жеч. Моґон закладаць чительнє, алє наше „Школи людове" люб староруске „Качковскеґо", бо те для нас лєпше і нє страшне. Москальо-

філє за намі. єжелі би нє наше пеньондзе, по нїх і сьляду би юж нє било. Найсампшуд тшеба бендзє зробіць ревізиє по вшисткіх українськіх товаржиствах так по всях як і мястечках: позамикаць до криміналу іх пшеводнїкув, наказаць вуйтам ажеби о вшисткем наймєйшем доносїлі натихмяст до Староства, а ктужиби сєн спшеціявлї, тих зараз сроґо укараць; а єжелїби і то єшче нє помоґло, натихмяст зжуцїць такіх з вуйтовства, а на мєйсце поставіць людзї наших, такіх, ктужиби сьлєпо шлї за нашимі розказамі, — Вшистке школи руске позаменяць на польске, в школах учиць вилончнє по польску, — зрештон то юж ржеч пана віципрезидента Дембовскєґо, он юж сам найлепєй бендзє ведзял цо ма робіць. А єжелїби їм і то єще нє помоґло,то я їм справєн друґе Берестечко, але таке, же і за сто лят нє опамєнтайон сєн. Ведень єст нїчем. А цесарж — то здзєцінялі старушек, он слєпо ідзє за моїмі вказувкамі. Я, вшистка владза. І допукі я тутай сєдзєн, тей владзи нє дам нїкому собє вирваць з ронк. А поґрожкі і одґражаня Українцуф сон для мє нїчем.

МАРШАЛОК Ту Ексцелєнцио, нє так як у нас по провінціях. Там нам юж жиць нє дайон. Оскаржайон сє вечнє, же дроґі у нїх попсуте, скаржон сєн рувнеж і на „Ради повятове", жондайон ажеби іх позносіць. А ґдзєж ми шляхта подзєєми сєн? Таж то єдине мєйсце для нас. єжелїби нє „Ради повятове" і „Видзял крайови", то нам юж нїц нє зостає. А то хамство і те позносіць хце. Пшийдзє єден з друґім до урженду, то розмавяй з нїм так як он хце, єґо жарґонем, бо іначей то зараз скарґа до намєснїцтва.

ПОТОЦКИЙ: Алеж то вшистко баґателя, мої пано-

вє, то ґлупство. А ктось наместнїкем? Вшистка владза в моїх ренках, єжелї ту од нїх пшийдзє яка скарґа люб прозьба, то я юж ей скренцем ґлови. До коша і справа сконьчона.

ПРЕЗЕС. А юж найґорша зараза, то те ґайдамацке ґазети. Як такі хлоп на всї їх чита, то хцонц нє хцонц мусї быць ґайдамакем, мусї быць бунтовнїкем. Там їм і наклєптайон до ґлови, на коґо ґлосоваць, коґо вибєраць ґдзє сен з скарґамі удаваць, ктуренди апельоваць, і в тем то власьнє найґорше наше нещенсьцє.

ПОТОЦКИЙ. (сміхом). Панє презесє! То вшистко баґателя. А од чеґож ми мами прокураториє, конфіскати? Запевням вас, моі панове і мувем отварцє, же од дзїсяй бендзє та голота читаць чисте папери. Я ім покаже, кто єст Потоцкі. Паментайом добже первше Берестечко, але нє міне їх друґе, і то єще ґорше.—Вшистко, моі панове бендзє добже. Ви тилько ідзьцє моїми сьлядамі, випелняйце сьцїсьлє моє полєценя, нішчце то ґайдамацтво вшелькемі можлївемі способамі, а ґасло наше „Польска од моржа до моржа" мусї в найкрутшем часє стаць сє жечевістон правдон. Жеґнам на дзїсяй панув і дзенкуєм рувнеж бардзо, іж панове так ґорлївє старайон сен о добро нашей ойчизни. В круткім часє бендем мял зашчит запросїць єще раз панув як рувнеж і велю їнних тутай до себе, і уложими цали плян дальшеґо дзяланя. (Подає руку: Презес, маршалок, Староста зідходять).

ВСІ. Найнїжше слуґі Вашей Ексцелєнциї.

ЯВА V.

ПОТОЦКИЙ. (сам). Плян добже обмисьльони. Пше-

провадзіць ґо тераз в чин — то єдно з найґлувнейших моіх задань! Але не встоннєн пшед нїчем! Ужиєн вши сткіх моіх здольносьцї, вшисткіх можлівих і неможлівих спссобув, порушен і пущен в рух цалом свом адмінїстраційнон машинен — і бяда тему, кто — спшеціявяйонц сєн — достал би сєн под єй сьмертельнит риби. Не шчендзен нїкоґо! Ґдзе ходзі вилончнє о муй гонор, о гонор родзіни Потоцкіх, о висуненце ей на шчит педесталю там о взґлєндзє і полїтованю мови биць не може.

ЯВА VI.

СЕКРЕТАР. (Входить, приносить з собою листи і акта, кладе перед Потоцким, відтак сїдає коло свого бюрка і пише).

ПОТОЦКИЙ. (переглядає акта — відтак кличе секретара). Пане секретаржу!

СЕКРЕТАР. Служен Ексцеленціі.

ПОТОЦКИЙ. Попач но пан, цо то знову за пісмо. Може знову од тих Украінцув?

СЕКРЕТАР. Так єст ваша Ексцеленцио.

ПОТОЦКИЙ. Пшечитай но пан, цо то оні знову хцон.

СЕКРЕТАР. (читає).

До ц,к. Намісництва у Львові.

Ми радні з Білобіжної, повіта Сандівського, зібрані на засіданю ради громадскої дня 8 сїчня 1906 р. ухвалили одноголосно що слїдує: Члени ради громадської громади Білобіжна, повіта Сандівського, зібрані на спеціяльно скликане засїданє, після постанов і ухвал Ви-

сокого сойму у Львові ухвалюють одноголосно, що від дня ухвали урядовою мовою їх є мова українська, і в тій мові будуть вести всяку переписку зі всіми властями. О тім донесли ми в приписанім часї до Ц. К. Старо. ства в Сандові і заявили письмо. що на будуче всякі письма і переписки відносячі ся нашої громади, будемо принимати і висилати лише виключно в мові українській. Тимчасом Ц.К. Староство нам нашу ухвалу відкинуло· — Для того ми члени ради громадської удаємо ся з просьбою до Високого Ц. К. Намісництва у Львові, і просимо о як найскорше полагодженє нашої справи. Відпис протоколу ухвали ради громадської як також і письмо Ц. К. Староства в Сандові залучаємо. За уряд громадський: Василь Непокірний, начальник громади, Семен Ониськів писар. (по прочитаню кладе письмо назад на бюрку Потоцкого і відступає до свого бюрка).

ПОТОЦКИЙ. (ударяє злісно рукою об стіл). Юж знову їм сен чеґось захцева! О, нїґди! Хиба по моєй съмерцї! Але допукі я жиен, то прендзей оні виписци по криміналах поґнїйон, нїм достанон уржендованє в всвоєн єнзику, — Панє секретаржу.

ССКРЕТАР. Служем Ексцеленциї.

ПОТОЦКИЙ. Нєх пан напише натихмяст поуфни лїст до Староства в Сандовє з полєценєм, ажеби в тей хвілї одебрало секретаркен в Бялобожней Ониськему, вуйта засондзіць на арешт, і рувночесне в ґмінє пшепровадзіць нове вибори. Сам комісарж з Староства бендзє є пшепровадзал. До помоци нєх везнє войско і жандармерієн. Вибори пшепровадзіць о две ґодзіни вчесньєй як бендзє оґлошоно. Єжелїби мімо то виборци зешлї

сен прендзей і не хцелї ґлосоваць на теґо, на коґо їм сен повє, то зробіць з нїмі круткон прецедурон. Без жадней для себе одповедзяльносьцї може войско ужиць броні. — Я юж їх научен! Дам я їм уржендованє в своєм єнзику! Берестечко їх не мінє.

ЗАСЛОНА СПАДАЄ.

ОСОБИ II-ої ДІЇ.

Прокіп, селянин
Пилип, селянин
Маґда, вдова
Ґандзя, її дочка
Війт
Василь, його син
Бесїдник,
Комісар,
Жандарм,
(Військо)
(Селяни)

ДІЯ II.

ЯВА I.

Майдан серед села. Гурток селян. Між ними жива розмова.

ПРОКІП. (в гуртї). То кажете, куме, що ніби наша хлопська справа тепер не зле стоїть?

ПИЛИП. Та, славити Бога, починає наш народ інак-

ше брати ся до дїла.

ПРОКІП. Та кажім сюди і тудп, то таки вже і найвисший час!

ДЕЯКІ. Та таки так.

ПИЛИП. Тим безправствам та надужитям над нами хлопами, то вже і кінця нема. Гноблять той бідний народ, вишукують, ошукують ті всякі прошені і не прошені опікуни, так, що вже тому бідному хлопови і жити не хочеть ся на світї.

ВСІ. Ой, так, так! Ваша правда!

ПРОКІП. Як би воно ще так дальше мало бути, то хиба бери свої манатки, тай втїкай за море!

ПИЛИП. Е, всюди добре, де нас нема. Нїгде нїхто чоловікови задурно нїчого не дасть. Всюди треба працювати! Ви гадаєте, що наші брати там, в тій Америцї, чи хочби під тим Прусаком, задурно грошї беруть. Мусить він добре працювати, добре намозолити ся, щоб заробити той гріш!

ПРОКІП. Та воно правда, що грушки на вербі нїгде не ростуть. Але там хоч їх так не гноблять, не поневіряють, та не збиткують ся всякі ті панські та жидівські посїпаки!

ВСІ. Ой правда, правда!

ПИЛИП. Га, та ми самі тому винні. Ви знаєте, що на похиле дерево і кози скачуть. А на нас, то не тільки що скачуть, але ще, як всяде тобі на хребет, то поганяє тобою, як конякою. А ми що? Гнемо свої спини дальше, рахуємо буки, які на них сиплять ся з ласки польської шляхти, та ще й руки їм лижемо!!!! А, щоби пос-

тояти за свою справу, упімнути ся свого права, то якось нїхто не має відваги. А вони видять, що з нас покірні телята, то роблять з нами, що самі вже хочуть. Але найно би кождий з нас наставив йому кулак, з твердими мозолями, перед очі, так, що аж би йому свічки засвітились, то толї і нас мусївби кождий з них шанувати! Не бійте ся. Тодї він перед нами гнув би спину, так, як ми тепер перед ним.

МАҐДА. Та, воно нїби так. Але щож ми бідні можемо порадити! Нема кому за нами вставити ся. Пан все за паном руку тягне. А ще, як жиди возьмуть з ними руку, то вже хиба з а в ч а с у пропадай!

ПРОКІП. Ваша правда, кумо.

ВСІ. Правда, правда.

МАҐДА. Мій небіщик, най з Богом спочиває, через тих злодіїв і зі світа пішов. Як зачали тягати по судах та староствах, то зівяв з а в ч а с у. А як ще засадили до гаретту на три місяцї, то там вже і доїхали йому кінця! А всьо за то тільки, що їздив до Староства зі скаргою на жандарів, що в селї дівчат по ночах напастували, людей бідних гнобили. І за то вони, іроди прокляті, завзяли ся на него, не дали одного дня спокою тягали по два і три рази на тиждень по Староствах, тай і зігнали з а в ч а с у зі світа. О, бодай їм, іродам, Господь того не забув! (плаче!)

ГАНДЗЯ. Не плачте мамуню. Господь нас не опустить. А на тих іродів ще колись Бог зішле свою кару. Він довго терпить, але, як вже буде за богато, то тодї їх так покарає, що дїти і внуки їх будуть згадувати ту кару. А ми ще якось доживемо свого віку. Аби лише здо-

рові. Не журіть ся.

ПИЛИП. Що минуло ся, то пропало. Нема вже що згадувати. Вашого небіщика, (най з Богом спочиває) цїле наше село оплакувало, та ще й до тепер згадує. Він перший показав нам дорогу до лїпшого житя! Через те і память його серед нас не загине. А що через те пішов зі світа, то годї: війни без трупів нема нїколи. Де дрова рубають, там тріски летїти мусять!

ПРОКІП. Нема нїчо злого, щоб на добре не вийшло. Від смерти вашого покійного, і в нашім селї повіяло ін шим духом. Якесь і н ш е житє тепер у нас. І старші наші не сидять днями й ночами по коршмах, і молодіж зовсїм не та що передше. Славити Бога і читальню гарну маємо і церков гарну будуємо, а не так давно, то коршма нам то все заступала. Чей Бог може вже змилує ть ся над нашим бідним селом, та й може і внас настануть лїпші часи.

ПИЛИП. Мене лише дивує, чому Староство не прислало позволеня на наше нинїшне віче?

ПРОКІП. Се нїчо. Ми п р е п і н ь дали знати, так, як закон приписує: на три днї наперед. А если Староство не прислало заборони, то ми віче можемо робити без жадного страху.

ЯВА II.

ВІЙТ. (за ним гурт селян, а відтак Василь входять): Слава Ісусу Хрнсту!

ВСІ. Слава на віки!

ВІЙТ. Я певно вже запізно приходжу.

ПРОКІП. Ба, ні, пане начальнику. Народ справді вже посходив ся, майже цїле село тут, але ще не приїхав зі Львова наш пан бесїдник.

ВІЙТ. Отже дивне. Як казав фіру до колєї вже дав но вислати. А тут мого Василя нема?

ПИЛИП. А от як-раз всам час надходить

ВІЙТ. (до Василя) А що, Василю? Чи фіра поїхала до стациї?

ВАСИЛЬ. Та я хотїв сам їхати, так, як Ви, тату казали менї. Але Задорожний прийшов і казав, що поїде сам, бо мав якесь там дїло в містї.

ВІЙТ. Ну і що? поїхав?

ВАСИЛЬ. Та поїхав. Але не дай Боже, чи не сталось яке там нещастє?

ВСІ. Що? Що таке?

ВАСИЛЬ. Десь може в півгодини, як виїхав то коні з передом воза приїхали самі до дому, а Задорожного ще й до тепер нема. Я зараз вислав нашого Максима верхом за ним, але ще і його нема. Я тепер вислав знов другу фіру за ними.

ВІЙТ. Не доведи, Господи, до чого злого. Може ще і з тим паном зі Львова сталось яке нещастє? От раз клопіт!

ЯВА III.

БЕСІДНИК. (входить). Як ся маєте, панове громада!

ВСІ. А от наш пан! Здорові були, здорові! Витайте!

ВІЙТ. А, Господи, тобі слава, що ви хоч живі межи нами.

БЕСІДНИК. Що такого? Що стало ся?

ГАНДЗЯ. Та тепер вже нїчо. Але до тепер ми гадали, що з Вами приключилось щось недоброго.

ВЕСІДНИК. Щож там таке, моя перепілонько. Розкажіть-жеж менї, бо я аж горю з цїкавости.

ГАНДЗЯ. Вважайте, пане доктор, щоби ви справдї не згоріли з цїкавости.

ВІЙТ. А то сорока куцохвоста А їй ще до жартів. Та пожди вже з своїм щебетанем, а нї, то розкажи пану докторови, що за бида приключилась. (до Маґди) Кумо скажіть но ви вже самі їй, бо вона і до слова не дасть нїкому прийти.

МАҐДА. Та цить· бо вже Гандзю, а ти то так, як той млинський камінь мелеш своїм язиком. Не встидай хоч мене перед людьми, що у мене така дочка.

ГАНДЗЯ. Не журіть ся, мамочко. Яж лиш так пожартувала.

БЕСІДНИК. Но, но, нїчого. Преціньс я Гандзю знаю вже більш, як рік. Вона все така весела. Но, але жарт жартом, що там за нещастє мало статись зі мною?

ВАСИЛЬ. Та то, пане доктор, коротко кажучи: конї, котрі ми вислали по вас, сполохались в дорозї і з передом воза приїхали до дому, а фірмана і доси ще нема. Ми власне страхались, чи то не сталось вже тодї, як Ви вертали.

ВЕСІДНИК. Но, се справдї не мале нещастє, коби хоч тому бідакови що не сталось! А хто то поїхав?

ВІЙТ. Та каже Василь, що Задорожний. Він сам хотїв їхати. Бо я казав свої конї післати.

БЕСІДНИК. Шкода було-б його. Но, але може Бог дасть, що там нїчого злого не сталось. А що до мене, то я видячи, що фіри нема, а день гарний, погідний, тай стежками через поле тай лїсок і не спамятав ся коли зай шов сюди. Тепер на свіжім воздусї так чудово, так гарно, що коли-б так міг, то цїлими днями лежав-би десь під деревами тай відпочивавби.

ГАНДЗЯ. Знаєте що, пане доктор? я вам щось пораджу!....

БЕСІДНИК. Но, але не дуріть мене! Памятайте! Бо я якийсь трохи чарівник, то готове з вами нещасте! Но кажіть,....

ГАНДЗЯ. Дурити вас немаю потреби. Але без жарту. Тепер вам у Львові за горячо, то приїдьте ту до нас, на село, то й будете відпочивати скільки схочете.

БЕСІДНИК. А приймете мене в свою хату?

ГАНДЗЯ. А щож то такого дуже великого. Сіна, солом и у нас ще не бракне. Буде де переспатись. Приїде брат зі Львова на вакації, будеге мали і кумпанїю ще до того!

ПРОКІП. Но, але що Василь на се скаже?

БЕСІДНИК. Який Василь?

ВІЙТ. Та мій синок. Ось сей мій наслїдник!

БЕСІДНИК. Як? Чи може Гандзя виходить за Василя?

ГАНДЗЯ. Таке дивне для вас, пане доктор? Кажу вам: за три недїлї наше весїля.

БЕСІДНИК. А, як так, то желаю Вам всего найлучшого, що лише самі собі бажаєте. (стискає обоїм руки) А вам, родичам, аби знова діждатись потїхи з ваших дїточок!

МАҐДА І ВІЙТ. Дякуємо, дякуємо красненько! Дай і вам, Господи милосердний, всего блага і добра!

БЕСІДНИК. Я певний, що тепер ті молодята поведуть інше житя в вашім селі! Многая літ їм!!!

ВСІ. Многая літ.....

ГАНДЗЯ. Але ви, пане доктор, мусите також прибути до нас на весіля! Бо я вас рівнож і за дружбу прошу! Памятайте!

БЕСІДНИК. За память про мене ніколи вам не забуду. (Подає руку) Не то що сам приїду, але ще привезу зі собою цілий хор і справимо вам таке вінчане, якого в вашім селі може ще ніхто не бачив!

ГАНДЗЯ. Певно?

БЕСІДНИК. Слово!

ГАНДЗЯ. Я вірю і без слова.

МАҐДА. Ой найжеж, паночку, Господь милосердний того ніколи не забуде, що ви не цураєтесь нас, простих хлопів! ..

ГАНДЗЯ. А знаєте, мамочко, чому так? Бо пан доктор з під такої самої соломяної стріхи, як і кождий з нас!

ПРОКІП. А такий чоловік найскорше зрозуміє нашу біду!

ВСІ. Та воно правда: близша сорочка, чим кожух!

БЕСІДНИК. Но, але ми хиба будемо починати віче; Час сходить а я єще нині мушу вертати назад, бо завтра куди інде поїду!

ВІЙТ. Та хиба будемо починати!

ВСІ. Та починаймо.

БЕСІДНИК. А до Староства ви давали знати?

ВІЙТ. Та давали! Але ще нїчого нема.

БЕСІДНИК. Се нїчо. Єсли Староста не прислав забо рони, то ми віче можемо робити.

ВАСИЛЬ. А нині рано прийшло військо до нас і кватирує там на постерунку. І комісар зі Староства також є.

БЕСІДНИК. Най собі там будуть. Ви, пане начальнику, отворіть віче і най громада вибере собі предсїдателя віча.

ПРОКІП. Та на щож нам аж вибирати. Най нам начальник проводять!

ВСІ. Так, так, най пан начальник проводять!

ВІЙТ. Та добре, (Виходить на підвисшене) Слава Ісусу Христу!

ВСІ. Слава на віки!

ВІЙТ. Дорогі братя і сестри! Наперед мушу вам подякувати за честь, що вибрались сьте мене проводирем ві ча. Я чоловік, як знаєте самі, не письменний, але то що можу і як умію, то роблю не для себе, не для свого доб ра, але для нас всїх!

ВСІ. Честь Вам, пане війте, честь! Таких нам більше!

ВІЙТ. І нинїшне віче скликали ми на се, щоби зарадити нашій бідї, порадитись, як і на кого маємо голосувати при теперішних виборах, бо треба вже раз вибрати нам нашого посла, а не польського ґрафа, чи дїдича, бо від них ми не можемо сподївати ся нїякого для себе добра.

ВСІ. Так, так! Вже їх добро зроблене для нас, у нас

ухами ллѐть ся. Проч з панськими послами! Проч з ґрафами та дїдичами! Нам треба нашого посла!

ВІЙТ. І я умисне їздив до Львова до Радикального Комітету, щоби нам на нині прислали таки нашого присутного тут пана доктора, бо ми знаємо їх не від нині, а вони нас! І я звідси дякую красненько їм за їх труд і працю!

ВСІ. Славно, славно! Честь їм! Слава!

ВІЙТ. А тепер прошу Вас всїх, як Ви тут зібрані, щобисьте уважно вислухали промови нашого достойного гостя і не дали ніякої причини, щоб тут до нас потребували вмішувати ся жандарми та військо. Покажім їм що і ми не такі дурні, за яких вони нас мають. Я кінчу і прошу вас, пане доктор, забрати тепер слово!

ВСІ. Славно! Славно!

БЕСІДНИК. (виходить на підвисшенє і знимає капелюх). Достойна Громадо! Дорогі товариші і товаришки!

ВСІ. Слава вам, Слава!....

БЕСІДНИК. З припорученя нашого Радикального Хлопського Комітету, приїхав я днесь до Вас, панаве Громадо, щоби спільно порадитись з вами над вибором кандидата на посла. Справа се не малої ваги. Бо як ви виберете посла доброго, то той потрафить мудро і рішучо постояти за ваші права і за ваші кривди. А тих кривд і знущань над нашим народом вже аж за богато. Наш народ упослїджений на кождім кроцї. Всякі права, які нам, яко австрийським горожанам, належать ся, загарбали в свої руки всякі князї, ґрафи, дїдичі та всякого рода панські та жидївські посїпаки. А нам, українським хлопам, дають хиба

лише ті охлапи, котрі не приносять нам жадної користи! ..

ВСІ. Ганьба їм! Ганьба! Проч з ними!

ЯВА IV.

КОМІСАР. (входить з жандармами). Що то єст? Що то за збеґовіско?

БЕСІДНИК. (на підвисшемю) Пане Комісар! Се не є нїяке збіговиско! С е віче австрийських горожан!

КОМІСАР. Я сен пана о то не питам! Кто пан єстесь?

БЕСІДНИК. Австрийський горожанин! А вп хто? (сходить з підвисшеня).

КОМІСАР. То не єст паньска жеч! Ґдзе єст вуйт?

ВІЙТ. (виходить) Там, де дїти, там і батько з ними. Я за них всїх відповідаю!

КОМІСАР. За недозвольони бунт і збеґовіско ве всї, кажен вас натихмяст арештоваць!

ГОЛОСИ. Що се таке? Таж тут нема нїякого бунту? Таж се лише віче. Що се знов! Яким правом!

ВІЙТ. Успокійте ся люди добрі! (До Комісаря.) А ви, пане комісар, если маєте за що, то можете мене арештувати! Віче нам вільно робити, бож преціньми Староство повідомили, як закон велить!

КОМІСАР. Мільчець!

БЕСІДНИК. Пане комісар! Дивує мене дуже, що ви чоловік інтеліґентний, поводитесь так брутально з властию громадською! Преціньсей чоловік відповідає за порядок в селї, а не ви! А если буде за що, то опісля можете потягнути його до відвічальности. А поведене ваше, ще гірше, чим первого - лїпшого вуличника. Мушу з сего

місця відмовити вам всяких прав до названя вас інтеліґентним чоловіком!

ГОЛОСИ. А так йому, так йому і треба! Най поводить ся, як чоловік! Не сміє нікого зневажати! Ми австрийські горожани! Най забираєть ся нам звідси! Тут не його право!

КОМІСАР. Везваць войско! Нех розпендзон вшистко! (Жандарми виходять.)

ВСІ. Яким правом нас розганяти!? Се наша земля! Геть з'зайдами! Ми тут панами на своїй землї!

БЕСІДНИК. Пане комісар, вважайте, що через одно необережне слово, може прийти до проливу невинної крови. А на кого відтак спаде відвічальвість!? Чи схочете сю відвічальність приняти вповнї на себе? Уважай те, що з огнем граєте!!!..... Народ розярений, а до того ви його самі спонукали!

ЯВА V.

ВІЙСЬКО. (Надходить і стає врядї з ґверами)

ВСІ. Що се є? Що се за напад? На що нам тут війська? Миж нїчого не винні! Заберіть собі військо назад!

ВІЙТ. Пане Комісар! Уважайте, що робите? Сеж звичайний напад на безборонних людей!

КОМІСАР. Досьць юж теґо! (До комендеруючого) Ужиць броні!....

ВСІ. Ходїм люди! Забираймо ся з відси! Се не чоловік, а звір! Устунім ся з очей тому розбійникови! Ми ще і на нього знайдемо право! Ходїм, ходїм! (Поволи все

розходять ся, втій хвилї військо стріляє, кількоро людей з залу паде на землю. Крик, стогін ранених.)

ЗАСЛОНА ПОВОЛИ СПАДАЄ.

ОСОБИ III-ої ДІІ.

Посесор
1--й Селянин
2--й Селянин
Марко Каганець,
Марта, жена Каганця,
Маруся, сестра Каганця.
1--й Жандарм,
2-й Жандарм.

ДІЯ III.

ЯВА I.

Площа перед читальнею. Входить 2 й Жандарм і Посесор.

ПОСЕСОР. Я юж тутай, з тим Каґанєц, і ради нє моґєн даць; Вун цали сьоло збунтовал, карчми пружни і пєс нє заґльонда, а з чеґо я бенден жил? Свої Рифкі і патинкі нїма за цо купіць. Як так далї бендзі, то я цалкум збанкротуєм,

1-й ЖАНДАРМ. Нєма страху, панє посесорже. Я юж собє дам з нїм раден. Я юж му дояден коньца.. Попа мєнта он мнє добрже. Тих скарґ до Староства і Намєстнїцтва я му нїґди нє даруєн.

ПОСЕСОР, Ой, то, то, панє вахмістш. То будзі файн. Я юж пану вахмістш вшистко дам, аби єґо тутай нє било. Тен ґой, ґаниф, то такі галабурднік, же єму вшистко

слуха . А як би ему засадзіць до криміналув, яб ту било а ґанци пан! Яб вшискі мял в ренка!

1-й ЖАНДАРМ. Чекай пан! Юж не недлуґе еґо пано ване. Як я му доряден, то он юж не зехце венцей тутай галабурди виправяць.

ПОСЕСОР. (оглядає ся) Ай вай! Антлойф, пане вахмістш. Юж те ґое тутай ідзе. А чительнікс! А шляк солдих треффен.

1-й Жандарм. Устопмми сен тераз з тонд! (виходять)

ЯВА II-га.

Кількох селян і жінка Каганця, виходять з Читальні.

1-й СЕЛЯНИН. (з часописею в руці) Страшно і подумати.

2-й СЕЛЯНИ. Се вже хиба конець світа приходить. Як вони сміють без згоди громади запроваджуватп у нас другу школу, і то ще панську.

1-й СЕЛЯНИН. Але скажіть самі, хто там до неї пі де? Хто з нас схоче там свою дитину післати? Мп маємо свою українську школу, то на чорта нам ще другої якоїсь. Здорову голову під евангелие класти? Та ще чо ловік не збожеволів, щоб позволив своїй дитині язик ломати, та морочити голову якимись Кракусами, та Вандами. Аби дитина свого добре навчилась, своє рідне пізна ла, буде з неї. Чомуж, як вони кажуть, що то все одно. чи польське, чи українське, не хотять посилати своїх дітей до нашої української школи?

ВСІ. Правда, правда!

МАРТА. Е бачите, там наші хлопські дїти, то як же їм польсько-панським сидїти разом з нашими?

1 й СЕЛЯНИН. Деж то тих панів так богато набрало в нашім селї. Тих кількоро жиденят посесорських, тай тих мазурських форналїв!? Гарне менї паньство, нема що казати. Від одних цибулею пахне, що аж в носї крутить, а від других хиба пелюхи жидівських панів.

ВСІ. Ха, ха, ха! А то прирівнали!

1-й СЕЛЯНИН. Бо таки й правда. Як не пиріг, то не пирожи ся. Пощо-би то я мав дерти свого хлопського носа до панських порогів. Я хлопом уродив ся, хлопом зістану, а ще таки ставлю себе вище від тих збанкрутованих шляхтичів, бо таки ще на моїм обійстю жид не господарив і господарити не буде. А тут, де лише не глянь всюди Жиди. Жидівські гроші і господарка а панські довги. Як ще так дальше піде, то в короткім часї в всїх фільварках жиди муть господарити, а з дворів, то божниці собі пороблять.

МАРТА. Таж і вони потребують десь помолити ся!

2-й СЕЛЯНИН. Та воно й правда. Кождий молить ся по своєму!

1-ий СЕЛЯНИН. Та тут їм нїхто сего за зле не бере. Але я що ще хотїв сказати. Можуть жиди забирати панські маєтки чомуж би не мали робити сего наші хлопи? Чи се щось такого страшного? Подивіть ся от хочби на нашого посесора. Який прийшов до нашого села? Обдертий, згорблений як півтора нещастя! Жив цебулею а торгував клочем та яйцями. Десь нї звідси; нї звідти вже і корчму винаймив, а тепер, за невповна шість років

вже і фільварок в посесію взяв. І тепер вже грає пана на цілу губу!

2-й СЕЛЯНИН. Е, не кождий так потрафить. До того треба жидівської голови.

1-й СЕЛЯНИН. А чи жидівська голова може яка інша, як наша, мужицька? Та де там! Одна біда лише, що наш Українець не поранений. Не поведеть ся йому на початку в однім, ого, вже уха опустив, ніс похнюпив, тай клене всіх і вся, а до того всю свою злість на жінці та дітях зганяє. А та бідна жінка та діти винні йому стільки, що той бруд за нігтем.

МАРТА. Ой, то правда! Таки свята правда!

1-й СЕЛЯНИН. А не дивить ся неборака, що то всьо його дурний розум винен. Жид десять разів збанкротує, десять разів стратить а за одинайпятий раз відібє подвійно всї страти. Ви гадаєте, що він при теперішних виборах вже мало заробив?! Не бійте ся. Жид за дурно нїчого не буде робив. Де не видить для себе інтересу, там він своїх пальцї нїколи на вмачає.

МАРТА. А, от маєте! Про вовка помовка, а його вже і несе!

1-й СЕЛЯНИН. Чекайте, чи він не почне знова нам голови виборами морочити? Але я дам йому таку відправу, що йому відхочеть ея виборів раз на все!

2-й СЕЛЬНИН. Е, чепи дїтька зрідка! По що вам його ще зачіпати!

МАРТА. Та йому вже здалоби ся раз добре носа втерти. Най не пхає свого нбса, там де не його дїло. Най свого пильнує.

ЯВА III-та.

ПОСЕСОР. А, добрий день, добрий день, мої паньство.

1-й СЕЛЯНИН. Та яке знас паньство. Ми хлопи, до панів не пхаємо ся.

ПОСЕСОР. Ну, чому не паньство? Як то не паньство. Ми всї як здорові, пани,

1-й СЕЛЯНИН. Но, то інпа справа. Але пан і панови не рівний. От подивити ся на вас, то з вас, Мошку таки правдивий пан.

ПОСЕСОР. (утїшено) Ни, ни! Нїроки коби ви здорові були!

1-й СЕЛЯНИН З вас тепер то вже не простий пей сатий Мошко, а паньский Мошко. Перше то задїрами і халата вашого не можна було розпізнати, а тепер, то вже і „шпенцер" з фостиками носите!

ВСІ. (сміють ся).

ПОСЕСОР. (На бік). А, шляк зол дих трефен, а ґой! Воно ще й сміють ся! Але чекай! (голосно) Но, но! Що там вже будемо о тім говорити. Я знаю, з вас, пане Іван порядний чоловік!

1-й СЕЛЯНИН. Та як порядний? Порядний чоловік в арешті не сидить!

ПОСЕСОР. Ни, що то є? То не за крадїж, то за вибори!

1-й СЕЛЯНИН. Вибори виборами, а арешт арештом.

ПОСЕСОР. Ой вай! Що то шкодить?

1-й СЕЛЯНИН. Но, а тепер ви накого будете голосувати.

ПОСЕСОР. Я? Або я знаю? Де буде лїпше.

МАРТА. Де більше буде можна заробити, правда Мошку, чи там пане посесор, хотїла сказати. Ви вже вибачайте мені простій хлопцї. Я ще так з панами великими не заходила, то й говорити до вас не вмію!

ВСІ. (сміють ся).

ПОСЕСОР. Ни, ни. (на бік) А дїтько би тебе взяв. Ще таке баби, і воно сміеть ся. А ґанеф.

2-й СЕЛЯНИН. Та вже пан Мошко лїпше знають, на кого дати голос.

ПОСЕСОР. Чому не знаю? Як то не знаю?

1-й СЕЛЯНИН. Но, а на когож ви так гадаєти?

ПОСЕСОР. Ни, що я вам маю говорити. Ви сам лїпше знаєте. Ваш Каганець таке полїтик, воно мудріще як ми всї. Але порадити можна.

2-й СЕЛЯНИН. (пів усмішкою) Та воно правда! Порадити не зашкодить,

МАРТА. Но, а ваш пан дїдич кандидує?

ПОСЕСОР. Чому-би нї? Чому-би воно не мало бути за посла? Воно і так буде! Всї села за ним!

1-й СЕЛЯНИН. Так? Но то добре! То може ще і ми будемо на него голосувати!

ПОСЕСОР. А я вам таки раджу дати голос на пан грабя.

2-й СЕЛЯНИН. Та побачимо. Куди всї, туди й ми. Як всї за ним, то й ми не будеме гірші.

ПОСЕСОР. Я вам щось буду казати. Я тамтой тиждень була у пан грабя у Львові. Воно казало мені, щоб я казало вам, голосувати на него. А воно вам за то не забуде. Воно за дурно нїчо не хоче.

2-й СЕЛЯНИН. Та воно правда. Такий пан має гроший досить.

ПОСЕСОР Ай, ай, ай! Як то немає? Воно має тільки гроші, що аж страх! (на бік) Бодайби ему такий щасливий рік мало, як воно має гроші. Хороба не гроші.

МАРТА. Но, але щож той ваш пан грабя обіцяє за то нам.

ПОСЕСОР. Як я було тамтой тиждень у них то воно менї всьо сказало. Воно вже тепер не буде пускати двір в посесію, а буде тут само робити. І воно казало менї, що як прийде жнива, то дасть вам робити вже за пятий або шестий сніп, а як хто дасть на него голос при виборах, то той дістане ще на зиму фіру патика. Ну і скажіть чи то не добре? Дров тепер таке дороге, як цукор. Воно таки все придасть ся.

2-й СЕЛЯНИН. (підсміхуючись). Та воно правда Дрова здалиби ся.

ПОСЕСОР. Ни, видете самі, чи я неправду кажу. Я вам таки раджу добре. Що вам з того прийде, як ви будете голосувати на якийсь там українське посла. Що воно має? Воно само таке бідне як і ви. Воно Вам нїчого не дасть. А пан грабя має всьо. Воно всьо має. І лїс, і поле, і гроші. . ай вай, що воно має.

1-й СЕЛЯНИН. А що найважнїйше, то ви Мошку забули сказати.

ПОСЕСОР. Ни, ни, а що таке?

1 й СЕЛЯНИН. А довгів по самі уха.

ВСІ. (сміють ся) Ха, ха, ха!..

2-й СЕЛЯНИН. А, бодай того кума Івана!

ПОСЕСОР. Що за довги? Які довги?

1-й СЕЛЯНИН. Гадаєте що ми нїчого на знаємо, тільки ви? Гадаєте що ми не знаємо того, що цїлий двір вже виставлений на лїцитацію?

ПОСЕСОР. На яке лїцитацїє? Що за лїцитацїє! Хто вам щось таке говорив?

2-й СЕЛЯНИН. Та то вже воробцї на даху сьпі вають.

1-й СЕЛЯНИН. Знаємо і то, що ви маєте охоту цїлий фільварок закупити.

ПОСЕСОР. (на бік) А то ґанеф! І де воно ємy то довідало ся.

1-й СЕЛЯНИН. Та щасти вам Боже. Але ми вам не радимо того робити.

ПОСЕСОР. За що нї? Або менї не можна купити?

2-й СЕЛЯНИН. Та чому би нї? Кождому вільно.

1-й СЕЛЯНИН. Та вільно кождому. Але скажу вам одно. Знайте, що наша громада купує двір.

ПОСЕСОР. Як то громада? На що громадї двір? Що воно буде з ним робити?

1-й СЕЛЯНИН. То саме щоб ви робили.

ПОСЕСОР. Як то то само?

1-й СЕЛЯНИН. Розпарцелюємо всї ґрунта і лїси

поміж себе, а двір переробимо на читальню

ПОСЕСОР. На що вам читальні? Або ви не маєте вже одну.

1-й СЕЛЯНИН. Як бачите самі, то та вже для нас за мала Нам нема вже тут де помістити ся. А там що урядимо собі велику салю, на представленя, на збори, на віча щоби в кождій хвили порадити ся, аби другий раз такого парипивця як ви не пустити до села. Тепер вже клочами і яйцями самі будемо торгувати.

ПОСЕСОР. Ни, ни. Жартуйте собі здорові. Я знаю, що ви лише мене так страшите.

1-й СЕЛЯНИН. Та хто там вас страшив, Ви вже без того доброго страху набралисьте ся От, як не вірите, то почуєте, що скаже наш Марко як приїде з міста. Він як раз поїхав нині до суду і зложив гроші, щоб можна приступити до ліцитації.

ПОСЕСОР. Ай вай! Розбійники! Ґевалт! Я вас буду до суду подати! Ви не маєте права купувати! Я вас до того не допущу! Я два рази тільки дам!

1 й СЕЛЯНИН. Можете давати і десять разів тільки. Але хиба опісля будете самі за плугом ходити. Бо з нас ні оден не пішов би до вас на роботу, хочби ви і по десятці денно платили. А потім можете знова ходити за клочем та яйцями, лише вже не в нашім селі.

ПОСЕСОР. Ґевалт! Рабусніки! Я вас до криміналу за то! Я вам того не дарую. Я зараз до пан Староста! до пан грабя піду!

2-й СЕЛЯНИН. А їдь, жиде, хочби й нині, на зломане карку. Ми будемо щасливі, як не будемо тебе

бачити.

ЯВА IV.

МАРКО. (входить) Що тут за такий рейвах? Що той жидок тут так верещить?

ПОСЕСОР. О! є вже той ґанеф! Той розбійник! Чекай! Я тобі буду показати! Я тобі вже буду доїхати (вибігає).

ЯВА V-та.

МАРКО. Що се з ним стало ся? Збожеволів чи що?

МАРТА. Не богато єму вже бракує. Налякав ся не борачиско, що громада двір купує.

МАРКО. А! То він тому так верещав! Но. най собі здоров верещить, а ми своє будемо робити.

2-й СЕЛЯНИН. А як там Марку з нашою справою? Добре?

1-й СЕЛЯНИН. Зложив в судї гроші?

МАРКО. Всьо добре. Гроші, цїлих 12.000 корон зложив, а на другий тиждень в четвер лїцитация.

МАРТА. Но, славити Бога, до тепер добре. Коби лише скінчити щасливо.

2 й СЕЛЯНИН. А позичку з банку дістанемо?

МАРКО. Все добре. Позичка вже ухвалена, і як лише громада купить, так зараз всї гроші одержимо. З тим нема вже нїякого клопоту. Сю справу віддав я в

руки нашим людам, они вже там всего припильнують.

1-й СЕЛЯНИН. А ми тут такого страху нагнали тому жидови, що він і до лїцитациї не поважить ся ставити.

МАРКО. Нехай спробує А як подержить оден рік, то відтак сам буде просив, щоб ми у него купили.

МАРТА. Я гадаю, що він вже з тим купном дасть собі спокій. Проти цілої громади він нїчого не зможе зробити.

МАРКО. Най пробує. Вольному воля.

ЯВА VI-та.

МАРУСЯ (з дївчатами). Марку, Марку! Бій ся Бога! Йди до дому.

ВСІ. Що таке? що?

МАРКО. Що там такого стало ся?

МАРУСЯ. Як ми йшли сюди, то бачили як жид-посесор говорив щось з шандарами. Ми підкрали ся по тихо і підслухали що вони говорили. Жид страшно на тебе кричав, що ти бунтуєш село, що ти намовив громаду аби двір купувала. А то ті самі шандарі. що ти їх скаржив.

МАРКО. Та най собі там кричить кільки хоче. Як йому не забороню. А купувати, то так само як вільно йому, так і нам. Нам того нїхто не може заборонити. А щоби ми, цїла громада, мали бояти ся одного мізерного жидка, то сего вже хиба не буде.

ВСІ. Так. так. Вільно йому, вільно нам. А не до сма-

ку йому, то най гонить на чотири вітри.

МАРУСЯ (озираючись). Диви, диви. Оба жандарі сюди йдуть.

ВСІ. Но то що. Най йдуть. Абож нам не вільно перед своєю хатою стояти?

МАРКО. Можуть прийти я і їм то само скажу.

МАРУСЯ. А я тобі кажу, Марку щоб ти зними не задирав ся. Будеш бачити, що они щось на тебе кнують. Ще готові тебе арештувати.

2-й СЕЛЯНИН. Арештувати? А щож їм Марко винен? Вони най того жидюгу арештують. Йому вже то давно належало ся.

ЯВА. VII-а.

(Жандарми входять).

1-й ЖАНДАРМ. Що ту за збеґовіско? Розейсць сей натихмяст!

МАРКО. Як то? Нас, зперед нашої хати розганяти? А то яким правом?

2-й СЕЛЯНИН. Що се такого? Ми тут не робимо ніякого бунту ані збіговиска.

ВСІ. Що се такого? Що се за якийсь напад?

МАРКО. Успокійте ся люди. Най він собі своє говорить, а ми своє робім.

1 й ЖАНДАРМ. В іменю права естесь ариштовани.

МАРКО. Я арештований? А то яким правом? Прошу мені показати наказ Староства, що маєте право мене

арештувати.

1-й ЖАНДАРМ. Я ці дам право! Ми, тутап право для цебе.

МАРКО. Передовсім, прошу зі мною обходити ся, як вам приписує закон. Я вільний, австрійський горожанин і обиджати себе не позволю. Затямте ссбі то.

1-й ЖАНДАРМ. Мільчець.

ВСІ. Що се такого? Як він сьміє обиджати людий! Що він собі тут гадає!

1-й ЖАНДАРМ. (до Каганця) Єсьтесь ариштовани. Дай ту ренце.

МАРКО. Що? Мене кувати? Чи я який розбійник, чи що?

1-й ЖХНДАРМ. Єще ґоржей. Такеґо бунтовніка, то тилько пшебиць як пса.

МАРГА. Ніколи! (кидаєть ся між жандармів а мужа) Не дам його арештувати! Він нічо не винен! Мене арештуйте! А його не дам! Розумієте!

1-й ЖАНДАРМ. (відпихає єї) Устоми се, бабо! Не мешай сє не до своїх справ! (Велике замішанє).

ВСІ. Се напад! Се розбій на гладкий дорозі! Яким они правом нападають на невинних людий!

МАРКО. Пане! Уважайте, що я ще годен знайти і дальшу десь дорогу щоб на вас поскаржитись. Я вам того не дарую. Не мене, але вас треба би закувати як розбійників і засадити до криміналу. Вам вже то давно належить ся.

1-й ЖАНДАРМ. Що? Ти сьмош до мне так мувіць?!

Нас до криміналу? А недочекане твоє! Ґін пєс єден! (оба жандарми з обох сторін пробивають його баґнетами).

ВСІ. (Всї стали як вкопані на місци).

МАРКО. (хитаючись паде, на землю). Ох, Пробили! Ратуйте люди!

МАРТА. (кидаєть ся до Марка). Боже мій! Забили Марка! О! розбійники прокляті!(паде омлїла на землю).

ВСІ. Як се так? Забити невинного чоловїка? За що? Яким правом? Се розбій?...

МАРУСЯ. Боже милосердний! А я казала, Марку щó они на тебе завзяли ся! О, Боже, Боже! О, ми нещасливі. (паде на руки дївчат).

МАРКО. (котрого підносять) Ох, се вже смерть.... смерть....прощайте всї. Не забувайте, братя, за мою жінку, А держіть ся разом.... не дайтесь нїкому.... Кінчіть начате дїло.., пращайте... (умирає).

ВСІ. (Клякають знимають шапки і утирають слези).

ЗАВІСА ПОВОЛИ ПАДЕ.

ОСОБИ IV-ої ДІЇ.

Потоцький,
Секретар
Возьний,
Делеґат школи людової,
Січинський,
Доктор,
Полїцай,

ДІЯ IV.

ЯВА I-ша.

Бюро Потоцького. Потоцький сидить в фотели, задуманий. По другій сторонї бюрко для секретаря.

ПОТОЦКИЙ. (підпервши голову руками, глубоко задумамий). Нє! Заишестаць тераз трудно. Тшеба ісць раз вибранов дроґен до виточонеґо целю. Іначей биць нє може... нє може нє... Вправдзє ренце моє крвьон зброчоне нєвінних (вздригає ся)-(по хвили) лєч іначей биць юж нє може стало сєн. (глубока задума).

ЯВА II-га.

ВОЗЬНИЙ. (входить кланяєть ся при дверях несучи на таци лист) Ексцелєнціо! Депутація всї Горуцка пшишла з прозьбов о пшиєнцє єй на аудиєнції, подайонц рувночесьнє нїнєйшон прозьбон.

ПОТОЦКИЙ. Повєдзіць нєх зачекайон. Заволаць мі тутай меґо секретажа.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Ексцелєнцойо!

ЯВА. III-та.

ПОТОЦКИЙ. (бере в руки лист відтак кидає його опять на бюрко). Нє і єще раз нє! Постемпованя юж свеґо нє змєнєм. Устемповаць тераз кеди до целю юж нєдалєко-о, теґож нє зробєн. Нє, ніґди!.., (задумуєть ся)

ЯВА IV-а.

СЕКРЕТАР. (Входить стає з далека від Потоцкого) Що Ексцелєнціа роскаже?

ПОТОЦКИЙ. Єстесь пан. Добрже. Протен пшечитаць мі то пісмо.

СЕКРЕТАР. Служен Ексцелєнціі. (бере лист отвирає і читає в голос): До Високого Ц. К. Намісництва Галичини у Львові.

Ми, Громадяни Горуцка, висилаємо депутацию до Вашої Ексцелєнції з уклінною просьбою вислухати на шої жалоби.

Іменно в нашій громаді допустили ся орґани безпеченьства великого надужитя. Без найменшої причини, де не заходила до того нїяка потреба, велїв комісар розігнати зовсїм законно скликане віче і на його розказ, находяче ся в нашій громаді вийско, дало остру салїву в велику товпу народа. Через що кількоро людий зістало пострілених на смерть, а кільканайцять тяжко ранених. Вислана депутація представить Вашій Ексцелєнції справу сего великого надужитя і морду: устно і ясно. Ми усї громадяни просимо проте Вашу Ексцелєнцію розслїдити сю справу, де нас, так зовсїм невинно постріляно. До дого ще відчасу, того морду, дїють ся в нашій громадї великі надужитя. Жандарми щоденно арештують невинних людий, переводять по ночах ревізиї по хатах, а навіть доходить вже до того, що в школї не позволяють нашим дїтям говорити по українськи.

Тому ще раз просимо Вашу Ексцелєнцию розслїдити сю справу і наказати своїм підданим орґанам, щоби за-

перестали на дальше тих ріжнородних знущань наднами.

За Комітет: Антін Милий, гол. Стефан Гак. секр.

(По прочитаню листа, секретар відходить і сїдає коло свого бюрка)

ПОТОЦКИЙ. (переходить ся) Цо раз то нове жонданя! Завше цось новеґо. Тилько домаґаня і домаґаня! Єжелі би даць ім вшистко то, чеґо жондайов, то в єднем року сталїби на рувні з намі. О! до теґо жадним способем не допущен. Єще і ве Ведню муй ґлос цось значи. Тутай!—іх льоси в моїх ренках, Я юж собє дам ради.

(Звонить на возьного. Возьний входить).

ВОЗЬНИЙ. Цо Ваша Ексцеленция розкаже?

ПОТОЦКИЙ. Депутациєв з Горуцка одеслаць до дому. На аудиєнциєн не пшиймуєн.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Ексцеленцийо. (виходить).

ЯВА V-та.

ПОТОЦКИЙ. (сїв при бюрку і задумує ся знову).

СЕКРЕТАР. (підходить з актами і кладе перед Потоцким). Екселенция рачи ласкавє подпісаць.

ПОТОЦКИЙ. (переглядає і підписує.)

ВОЗЬНИЙ. (входить) Ексцеленцио! В почекальні сов весняци. делеґаці школи людовей і прошон о аудиєнциєн.

ПОТОЦКИЙ. Добрже. Пршипровадзіць їх тутай.

ВОЗЬНИЙ. (виходить).

ЯВА VI-та.

Входить двох селян Мазурів.

СЕЛЯНИ. Нех бендзе похвальони Єзус Христус.

ПОТОЦКИЙ. На векі. А цуж повєце мі мої браця?

СЕЛЯНИ. Мы веснякі з Михайлувкі, заложилїсьмы собе „Кулко рольнїче" і Читальнєн „Школи людовей". Аже нас там не дужо, заледве дзесенць родзін, всиц не мами сконд утшимаць. Длятего просімы, ажеби Ваша Ексцеленция удзелїла нам субвенциен на польскон справен в нашим сьоле.

ПОТОЦКИЙ. Добже, бардзо добже. Бардзо мен то цешы, же займаце сен такемі справамі. Вшистко сен вам да і зробі в як найкрутшим часе. (до секретара) Пане секретаржу. Нех Пан возьмє тен справен і натихмяст залатві.

СЕКРЕТАР. Служен Ексцеленциї.

СЕЛЯНИ. Дзенкуємы Ексцеленцио, дзенкуємы.

(Виходять, секретар за ними.)

ЯВА VII-а

ВОЗЬНИЙ. (Входить по хвилї і подає лист) Ексцеленцио! Депутация з Коропца просї о авдиенциен.

ПОТОЦКИЙ. (по хвили задуми до возьного) Нех заче кайон. Заволаць мі секретаржа.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Ексцеленцио. (виходить)

ЯВАА VIII-а.

СЕКРЕТАР. (по хвили входить) Служен Ексцеленциї.

ПОТОЦКИЙ. Нєх но пан пшечита то пісмо.

СЕКРЕТАР. До услуґ Ексцелєнциї. (Отвирає лист і читає.) До Високого Ц. К. Намісництва Галичини у Львові, на руки Іх Ексцелєнциї п. Намісника. — Ми, селяни громади Коропця, повіта бучацкого, просимо Вашу Ексцелєнцию приняти нашу депутацию на авдиєнцию. В нашій громадї допустили ся жандарми нечуваного злочину, пробивши серед білого дня, без нїякої причини баґнетами одного з найсьвідомійших наших громадян, бл. п. Марка Каганця...

ПОТОЦКИЙ. (перериває) Позостав пан юж. Досць мі юж тего. Вєм о вшисткєм. (Встає і переходить ся нервово). Забілї. забілї... І цуж тутай вєлькєґо? Забілї єднеґо хлопа, ніц так страшнеґо. Без пшичини теґо нє зробілї. А же нєстало єднеґо з ґлувних їх проводирув, нїц нє шкодзі, власнє добрже. (до секретара) Нєх пан одешлї їх до дому. На аудиєнциен нє пшиймєн.

СЕКРЕТАР. До услуґ Ексцелєнциї. (виходить).

ЯВА IX-а.

ПОТОЦКИЙ. (Хвилю переходить ся, відтак сїв схилив голову і задумав ся).

ВОЗЬНИЙ. (входить) Ексцелєнцио!

ПОТОЦКИЙ. Цуж там єще?

ВОЗЬНИЙ. Мірослав Сїчинські студент тшецєґо року фільозофії просі о аудиєнциєн.

ПОТОЦКИЙ. (по задумі) Добже. По за нїм нікоґо вєнцей нє пшиймев. Впусцїць ґо.

ВОЗЬНИЙ. Слухам Ексцеленціо. (виходить).

ЯВА X-а

ПОТОЦЬКИЙ (встав і звернув ся лицем в бік від дверий.)

СІЧИНСЬКИЙ. (входить, і з укритого в тубці револьвера стріляє до Потоцького, кличучи грімким голосом): Се за Горуцко! За вибори!За смерть Марка Каганця! За кривди українського народа!

ПОТОЦКИЙ. (по першім вистрілї захитав ся, упав на землю, відтак піднїс ся на руках і опять упав на землю).

ВОЗЬНИЙ. (вбігає, і від дверий побачивши лежачого Потоцкого, кидає ся до него і підносить). Ексцеленціо!

ПОТОЦКИЙ. Позостав ме. Тшимай збродняржа.

ВОЗЬНИЙ (лишає Потоцкого і підходить тремтячи зі страху до Січинського, а побачивши револьвер, цофаєсь взад)

СІЧИНЬСКИЙ. (спокійним голосом): Не бійте ся. Вас не буду стріляти. Вже менї нїчого не винні. Я хотїв лише усунути ворога мого народа.

ВОЗЬНИЙ. (стоїть хвильку, відтак вибігає і кричить): Ексцеленція намєстнік забіти. (вбігає назад і підносить Потоцкого, на коридорах чути крики, замішане.)

СЕКІЕТАР. (вбігає, кидає ся до намісника): Ексцеленціо! На Бога! Цо стало сєн! Раньони! (бере воду і приводить Потоцкого до притомности).

ПОТОЦКИЙ. (слабим голосом): Завядомце мойон жобен. Везваць лекаржа. (омлїває).

ВОЗЬНИЙ. (вибігає).

ЛІКАР (вбігає в ту хвилю): Забіти!? (З секретарем підносять Потоцкого і саджають в фотели. Лїкар оглядає рану і тамує кров). Нестети. Рана смертельна. О ратунку і мови биць не може.

ПОЛІЦІЯНТ. (входить і підступає до спокійно стоячого Сїчинського): В імненю права естесь пан арештовани.

СІЧИНСЬКИЙ. Гаразд! Арештуйте мене. Яж не втїкаю. Ось маєте вже вистріляний револьвер! (віддає поліціянтови, сей його виводить).

ПОТОЦКИЙ. Вшистке акта оценчитоваць. Завядомце цесаржа..... же зґінонлем на постерунку..... для добра монархії.....

ПОТОЦКА (вбігає з криком і кидає ся до мужа): Боже! Цо стало сен! О! муй менжу! І за цуж такі льос мнє спотика? О! Боже, Боже! Ох я нещенслїва! (падє омлїла).

ЛІКАР, (ратує Потоцкого і .....

ЗАВІСА СПАДАЄ

ОСОБИ V-ої ДІЇ.

Предсідатель трибуналу.
І, ІІ, ІІІ, ІV і V Судиї.
Прокуратор.
Протоколянт.
І і ІІ, Адвокати.
Січинський.
Потоцка.
І, ІІ, Дозорцї.
Мати, Сестра, } Січинського

ДІЯ V.

Сцена представляє судову салю. Під стіною стіл, за столом сидить предсідатель розправи і пятьох судиїв. З другого боку меньший стіл, за ним сидить прокуратор. По обох боках сцени, два столики. При однім сидить оборона Січинського, при другім Січинськ, біля него двох дозорців. На сали сидить Потоцка, мати і сестра Січинського і публика.

ЯВА І-а

ПРЕДСІДАТЕЛЬ (до Січинського). Пане Січинський! Скільки числите тепер літ?

СІЧИНСЬКИЙ. Маю 20 літ скінчених. єсьм сиротою. Батько мій, Микола був сьвященником і помер в селї Стопчатові п. Печенїжин. Удержую ся з сирітської платнї. Що до студий, то укінчив я півтретя року фільозофії.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Мушу Вас повідомити, що пала-

та радних відкинула просьбу ваших оборонців, в цїли допущеня до розправи поданих ними сьвідків. (до протоколянта): А тераз прошен одчитаць акт оскарженя.

ПРОТОКОЛЯНТ (читає). Ц. К. Прокуратория паньства ве Львове оскаржа на подставе артикулу VII. Б. з з дня 23 мая 1873 року, шпед ц. к. сондом крайовим ве Львове, яко трибуналем сонду пшисенґлих, позостайонцеґо в вензеню сьледчем Яна Анджея Мірослава, тшех імьон, Сїчинськеґо, сина сьв. п. Міколая і Гелени з Корнеюк, уродзоneґо 11 паздзерніка 1887 року в Чернїховцах замешкалеґо ве Львове, слухача 3-ґо року філозофії, ґр. кат. обжондку, же в замяже убіця наместніка Ґаліциї, ґрафа Андржея Потоцкеґо, дня 12-ґо квєтня 1908 року ве Львове, подчас авдиенциї, способем здрадлїво подстемшним з бровнїнґа стшелял кілька рази до до неґо, вскутек чеґо Андржей ґр. Потоцкі жице утраціл, чем оскаржони допусцїл сен карпґоднеґо ведлуґ § 136 уст. карней пшестемпства морду скрытобуйчеґо з § 134 і 135 ц 2 устави карней. Оскаржони не зробіл теґо за по пендем власней волї, тилько за намовон, за цо мял достаць певнон квотен, з ктурей отшимал юж 50 корон, яко ченсьць, на виязд за ґраніцен. Оскаржони мусї тераз за свойон збродnен шпед Сондем одповядаць.

Львув 17 мая 1908 року.

Ц. К. прокуратор паньствови

Барт.

АДВОКАТ 1-й. Прошу пана предсїдателя о голос!

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Удїляю голосу панови оборонцеви

АДВОКАТ 1-й. Протестую проти сего, що акт обжа

лованя відчитано в польській мові. Обжалований є Українцем і зізнавав в українській мові. З огляду на се до магаюсь відчитаня акту обжалованя ещe раз і то вже в українській мові. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ (до протоколянта). Прошен одчитаць акт оскарженя по українську.

ПРОТОКОЛЯНТ (читає). Ц. К. Прокуратория, державна обжаловує на підставі артикулу VII. Б., з дня 23 мая 1873 року, перед ц. к. Судом карним, яко трибуналом, вязня Івана, Андрія, Мирослава, трех імен, Січинського, сина бл. п. Николи і Олени з Корнеїв, родженого 11 жовтня 1887 року в Чернигівцях, приналежного до Щепятина, замешкалого у Львові в дома і на утриманю своєї матери, греко-католицкого віроісповіданя, вільного стану, слухача 3 року фільозофії, побираючого по своїм вітци бувшім пароху, 120 корон річної пенсиї спротинської, що в намірі убитя намісника Галичини, гр. Андрія Потоцкого, дня 12 цвітня 1908 року, підчас авдиенциї, способом здрадливо підступним з пістолєта репетиторового кількакротно до него стрілив, в наслїдок чого, Андрій Потоцкий житє в тратив, чим допустив ся каригідного після § 136 зак. злочину морду скритоубійчого з § 134 і 135 с. 2 з. к. Обжалований не зробив сего з власвої волї, лише за намовою, за що мав дістати певну суму, з котрої одержав уже 50 корон, яко часть на виїзд за границю. Обжалований мусить тепер за свій злочин перед Судом відповідати.

Львів 18 мая 1908 ц. к. прокуратор державний.

Барт.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. (говорить до Січинського): Пане Січинський! Тепер уділяю вам слова, щоб ви поробили які евентуальні замітки що до морду, закиненого вам в акті обжалованя.

СІЧИНСЬКИЙ. (встає поволи з крісла і говорить). До вини не почуваю ся, але до самого чину-признаю ся. Я прошу пана предсідателя, як рівнож панів присяглих суддів вислухати мене уважно, як повстала в мені думка вбити ґр Андрія Потоцкого. Акт обжалованя сфалшований,а тим самим і не вірний,бо не втягнено там всіх тих зізнань,які я поробив на поліції,сей час по моїм арештованю.До мойого чину спонукали мене многі важні причини.Два роки минають, як я прийшов до того переконаня, що ґр Андрій Потоцкий мусить бути покараний за свої надужитя і безправства над моїм народом. Коли Андрій Потодкий став намісником Галичини, то поводив ся не як цісарський урядник, але як би який могутний король в своїй державі. Коли в Галичині, в 1902 році вибух хлопсько-мужицький, се є рільничий страйк, то страйкуючих тр ктовано гірш злочинців бо хотяй в Австрії страйк дозволений то мимо сего по селах арештовано людий тисячами. Військо гонило селян як собак до кримімалів. По страйку прийшла зарібкова еміґрація до Прус. Люди стали шукати хліба, власти вз ержували сей рух в інтересї дідичів щоб придбати дешевого робітника для дворів. Се мусїло обурити кождого чоловіка. Ґр Потоцкий відносив ся вороже до мого народа, гро нв новим Берестечком. Коли прийшли вибори, арештовано проводарів мого наро а, мій брат відсидів також два місяці в язниці в Тернополи. Відтак прийшло до кровавих подій Все-

лї Ляцко постріляно невинних селян, а ґраф Потоцкий забавляв ся як найлутше і найспокійнійше під той час у Відни. Ґраф Потоцкий був ворогом українського університету, бо коли мп. університетська молодіж, зробили демонстрацію, то на розказ Потоцкого арештовано нас більш чим сотку людий стягано нас ночию з ліжок, замикано враз знайбільшими злочинцями і доперва аж голодівкою добулись мп на волю. У нас, в Галичині, діють ся такі шахрайства і перекупства, що коли надходить час виборів чи то до ради державної, чи до сойму, то народ ладить ся до них як до якогось сподіваного нападу Татар. В Городку, до безборонних людий стріляло військо аж три рази. Коли я прийшов до шпиталю, відвідати свого хорого брата, то бачив на власні очі трох селян, постріляних з заду. Крім сего їх ще й арештовано. Слиби не ті надужитя, мої панови, не стояв-би я днесь тут перед вами. Рішаючою подію котра спонукала мене до моєго чину, було замордованє Марка Каганця в Коропци. Коли вже сталось таке нечуване безправство, де серед білого дня, на дорозї, жандарми вбили невинного чоловіка, а через парлямент годї було добити ся справедливости, бо ґр. Андрій Потоцкий всюди мав вплив. Тодї я рішив ся власною рукою усунути ворога мойого народа. Я знав згори, що мене чекає за се кара смерти. Але кривди свойого народа ставив я вище чим своє власне житє Я зненавидів ґр. Потоцкого, яко найбільшого ворога мойого бідчого народа, але було менї жаль, що потерпять невинно жінка його дїти його, а також мати моя і сестри мої. Але я собі і так представляв: „Потоцкий нажив ся уже на світї, а я в 20-ім роцї житя іду на

певну смерть. І хоч я, що до становища рівнатись з ним не можу, але яко чоловік маю таку саму вартість, як й він. І коли я даю життє за життє, то я оправданий. На слези жінки і дітий Потоцкого, є слези моєї старенької матери і моїх сестер. Дальше, думав я дати своїм чином сатисфакцію мойому народови за його тяжкі кривди. Я не бажав, щоб й надальше мали падати невинні трупи. Се не є моїм ідеалом. Але колиб політика Потоцкого мала тревати дальше і мій народ надальше мавби терпіти кривди, то я свій чин уважаю гаслом, за котрим повинні піти другі. Не жалую сего, що я зробив, бо жалувати, значилоб ся почувати до вини, а я до вини не почуваю ся. Я жалую Потоцкого і його сїмю—як людий. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Пане Сїчинський! Ви кажете, що се зробили ви за свій народ. Алеж ваш народ не бажав сего, бож преціньукраїнський епископ домагає ся осудженя вашого чину.

СІЧИНСЬКИЙ. Я знаю, що начальники церковної власти зі свого становища мусять осудити мій чин. Се їх обовязок. Але загал думає інакше. Сеж преціньдїти одного і того самого народа і они так само відчувають ті всї кривди і безправства.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. (переконуючо): Алеж сьвітскі проводарі вашого народа, чи як ви його звете українським не усї з вами солїдаризують ся.

СІЧИНСЬКИЙ. Що до проводарів, то по части правда, але таких дуже а дуже мало. За се робітничі маси солїдаризують ся вповнї зі мною. Про се знаю певно.

II. АДВОКАТ. Прошу пана предсїдателя о голос.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Уділяю голос панови оборонцеви.

II. АДВОКАТ. Пане Січинський! Чи ви говорили коли з сестрами про політику?

СІЧИНСЬКИЙ. Розуміється. Особливо читаючи часописи.

II. АДВОКАТ. Ви казали, що увас перемогла думка виконати атентат. Чи ви дійсно відчували, що мусите се вчинити?

СІЧИНСЬКИЙ. Я був тої думки. Я відчував, що мушу се вчинити.

II. АДВОКАТ. Чи по атентаті ви були спокійні, та чи не жаль вам було ґр. Потоцкого.

СІЧИНСЬКИЙ. По атентаті був я зовсім спокійний, бо сповнив своє діло. Що до ґрафа Потоцкого, то мені було дуже прикро, що я убив чоловіка, але того, що я убив намісника і ворога мого народа, я зовсім не жалував.

II. АДВОКАТ. Чи ви були певні, що убєте Потоцкого?

СІЧИНСЬКИЙ. Я ітов на певну смерть, але чи позбавлю життя ґр. Потоцкого того, не міг я знати.

II. АДВОКАТ. Ви рішучо перечите, що по атентаті ви хотіли утікати?

СІЧИНСЬКИЙ. Так, рішучо, бо такої думки я на ціть не мав.

II. АДВОКАТ. А чи дав вам хто які гроші на се, щоб ви убили Потоцкого?

СІЧИНСЬКИЙ. Ні!

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Алеж ви дістали були за се 50 кор.

СІЧИНСЬКИЙ. Панове судиї! Чиж мавби я бути таким підлим чоловіком, щоби за марний гріш позбавляти життя чоловіка. Се лож! Я зділав се виключно за кривди мого народа. Я скінчив.

І. АДВОКАТ. Прошу пана предсідателя о голос.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Удїляю голосу панови оборонцеви.

І. АДВОКАТ. Сьвітлий Трибунале! Високо поважані панове присяглї судиї! Уважайте, що тут перед вами стоїть 20 лїтний молодець котрий дає своє жите в оборонї свого народа. Се тип чоловіка, що в перших часах христіяньства бувби пішов за христову віру радо на смерть і імя його блестїлоби іменем народного героя. Чоловік котрий не міг стерпіти кривд свого народа, станув тут перед вами не яко убійник, але местник кривд свого народа. Обжалований сьвідомий свого вчинку і не жадає нїякого помилуваня та ласки, він готов за щасте і добро свого народа прияти всяку кару, хочби вона мала закінчити ся й його смертию. Він готов на смерть! При видаваню засуду, будьте в першій мірі судиями, але людми. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ Пане Сїчинський! Ви сказали, що ви зробили се за кривди укр. народа. Як ви розумієте Україну!

СІЧИНСЬКИЙ. Я розумію народ належачий до одної української нації котра має свою кращу минувшину.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Ви-ж не можете заперечити, що та Україна передїлена граничними стовпами поміж дві держави: Роспю і Австрію, і як одна так і друга має від-

мінні права. Приміром тут в Австрії, маємо широку сво боду, вільність преси, кождій нації дозволено розвивати ся і плекати свою культуру. В Росиї сего нема.

СІЧИНСЬКИЙ. Оно поверховно тільки так виглядає, але вдійсности оно так не є. Український народ в Австрії має конституцию, але тільки на папери. Безправства і террор зі сторони польської шляхти ще гірші чим роспйський деспотизм. Недаром народ наш жложив пословицю: „Перебули ми панщину, перебудем й конституцію".

ПРОКУРАТОР. Сьвітлий Трибунале! Обжалований признає ся до вини. Він говорить в своїх зізнанях, що він се зробив сам. Він ішов з певним заміром, щоби усунути зі сьвіта намісника краю. Супроти сего нема ніякого сумніву, що він повинен за се відпокутувати. Він звичайний убійник.

II. АДВОКАТ. Прошу пана предсїдателя о голос.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Удїляю голосу панови оборонцеви

II. АДВОКАТ. Сьвітлий Трибунале! Нїм видасьте засуд на 20 лїтного молодця зверну вам увагу на слова пана прокуратора, в котрих назвав обжалованого звичайним убійником. Видимо і розуміємо що слова пана прокуратора не мають слушности, бо вбити ворога не є нїяким злочином, але противно обовязком. Для прим. наведу твір Дмовского, під заголовком: „Мисьлї новочесного Поляка". Там читаємо:В стосунках особістих не вольно мі ґо кіпивдзіць, рувнеж добрже, як ґдиби бил моїм родакем бо в тих стосунках етика наша,етика хшесьцїяньска не узнає ружнїц народових але навет забіць ґо

мам обовйонзек в вальце за ойчизнен. Тут була мова про Ляцке Горуцко і Коропець. Безсумніву, що події ті вплинули на обжалованого так, що він мусів усунути ворога свого народа. Длятого не можете, панове судиї видати засуду як на убійника, бо він не убійник, але местник свого поневоленого народа. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Розправа майже покінчена і зараз приступимо до вимірення кари. Злочином є тут морд. Морд се сьвідоме позбавлене житя чоловіка—сего доконав обжалований, бо не вагав ся позбавити житя чоловіка.

СІЧИНСЬКИЙ. Сьвітлий Трибунале! Морд се страшна річ в історії людства над котрим мусить призадумати ся кождий чоловік. Морд поповнив і я, та позбавив житя чоловіка, як сказали пан предсїдатель. Але панови судиї коли морд на ґрафі Потоцкім видає ся таким страшним то тим більшим і страшнійшим був морд поповнений ґрафом Потоцким на моїм народі. Я убив тільки одного Потоцкого, а на розказ Потоцкого вбивано денно десятки мого народа. Коли ви, панове присяглі судиї, судите мій чин, то тим самим ви повинні осудити і ті всї безправства ґрафа Потоцкого. Я скінчив.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. Розправа покінчена. Прошу панів присяглих на нараду. (Лава присяглих відходить до сус. ком. на нараду. Аквокати говорять з Сїчинським).

ЯВА II-а.

По короткім часї вертають судиї і займають своє місце. Протоколянт сьвітить свічки,

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. (встає) Судиї присяглї на завда-

не їм перше головне питанє: Чи винен Іван Андрій Мирослав трох імен Сїчинський, що дня 12 цьвітня 1908 р. у Львові проти намісника Галичини, ґрафа Андрія Потоцкого, в намірі позбавити його зрадливо-підступним способом житя стріляв до него з бровнїнґа кілька разів і в наслїдок чого наступила смерть ґрафа Андрія Потоцкого (відповіли одноголосно). Так.

ПРОКУРАТОР. Ставлю внесенє на законний вимір кари.

І. АДВОКАТ. Ставлю внесенє на примінене закона.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ. В імени Єго Величевства цїсаря Франца Йосифа І. признає ся сим Мирослава Сїчинського винним морду після параґрафу 130-го і засуджує ся його на кару смерти через повішенє. Чи обжалований приймає засуд?

СІЧИНСЬКИЙ. (говорить з оборонцями).

І. АДВОКАТ, Іменем обжалованого заявляю, що засуду не приймаємо і жадаємо доручення вироку на пиьмі, в цїли внесеня зажаленя неважности.

ПРЕДСІДАТЕЛЬ Добре. Одержите. (Звертаєсь до дозорцїв). Прошу випровадити вязня.

СІЧИНСЬКИЙ. (Виходить. махаючи рукою в сторону рідні.

МАТИ І СЕСТРА. (ридаючи). Миросю! Миросю! (мати мліє).

ЗАВІСА СПАДАЄ. КОНЕЦЬ ДРАМИ.

LIBR
APR 1 1984

КУПУЙТЕ І ШИРІТЬ.

Накладом „Гайдамаків“ вийшли отсі книжки, переписні картки і листові папери:

КНИЖКИ:

Ціна цт.

Малий декляматор, збірка ріжних віршів 8

Сказка, та инші наукові розвідки 6

Збірка розвідок про природні науки і инші оповіданя 5

Пісня про Сокола і Поєдинок 5

Де що про Мирослава 10

Оповіданя, М. Горкого.... 8

Іван Франко 5

Карло Маркс, написав А. Ч. 2

Збурена тама і Мітольогія в біблії 5

Хлопи в раю і Оригінал... 6

Лукіян Кобилиця, Юр. Федьковича 5

Пролєтаріят і національна справа, збірка на тему соціально-національного питаня 10

Із моїх споминів, написав Р. Скибінський 15

Пролєтаріят — а знанє написав А. Ч. 3

Проч з соціялїстами! 10

Релїгійна пошесть 15

Календар „Гайдамаки“ 10

ПЕРЕПИСНІ КАРТКИ:

Франціско Феррер 1

Максим Залізняк 1

Адам Коцко 1

Українка 2

Іван Гонта 1

Тарас Шевченко 1

Мирослав Січинський 1

Боротьба капіталу з працею.. 1

Запорожці пишуть лист до султана 1

Іван Бородайкевич 1

Козак з „Енеїди“ Ів. Котляревс 1

Михайло Павлик 1

ЛИСТОВИЙ ПАПІР:

КНИЖКИ З „ДОБРОЇ НОВИНИ:“

Хто з чого жиє 10

Що таке Соціалїзм 10

Чи є тепер Паньщина 10

З відки взяв ся чоловік 10

Гроші можна посилати марками, — Канадийських марок не принимаєть ся. Спішіть ся з замовленями! — Пишіть на адресу:

HAYDAMAKA,
278 E. 10 St.,
NEW YORK, N. Y.

ЧИТАЙТЕ І ШИРІТЬ

часопись

Гайдамаки

що виходить кождого тиж. в четвер. Се одинока робітнича часопись в Америці.

Перед. на рік $ 1.50
Канади і Европи " 1.75

ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

HAYDAMAKA
278 E. 10 STREET
New York, N. Y.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 19 23 13 004 9